

A Médiatanács 174/2015. (II. 24.) számú határozatának kivonata

Tényállás

A Paletta című műsor közéleti magazin kifogásolt adásnak egyik meghívott vendége Maksa Zoltán humorista volt, akit abból az alkalomból köszöntött a műsorvezető, hogy 2014-ben újraindult a Maksa Híradó a Kossuth adó Rádiókabaré című műsorszámában. A beszélgetés előtt Maksa Zoltán egy – a védjegyévé vált – Maksa Híradót adott elő, melyben az alábbi álhír hangzott el: *„Mint egy kétszáz magányos nő várakozik napok óta az ELTE Jogi Kar környékén megerőszőszakolásban reménykedve”.*

A műsorvezető a produkció egészére így reagált: *„Hát Maksa Zoltánt köszönhetjük, a nézők hallhatták, akár itt a stúdióban is, egy picit ilyen vidámabb lett a hangulat, mondhatjuk azt, hogy enyhén szólva röhögőgörcsöt kaptunk.”*

A Médiatanács döntése

A médiaszolgáltató a Hír TV csatornán 2014. december 31-én 16:31-től sugárzott *Paletta* című műsorszám közzétételével megsértette a kiskorúak védelmére vonatkozó rendelkezéseket, ezért a médiaszolgáltatót 100 000 Ft forint bírsággal sújtotta.

A Médiatanács döntésének indokai

A Médiatanács állampolgári bejelentés alapján végezte el a Hír TV csatornán 2014. december 31-én sugárzott *Paletta* című műsorszám hatósági ellenőrzését, melynek során felmerült az Smtv. 14. § (1) bekezdésének, valamint az Mttv. 9. § (5) bekezdésének és a 10. § (1) bekezdés c) pontjának megsértése.

1. Az Smtv. 14. § (1) bekezdése

A Médiatanács jogalkalmazói tevékenységének alkotmányos alapját a 46/2007. (VI. 27.) AB határozat és a 165/2011. (XII. 20.) AB határozat jelenti.

E döntések értelmében a médiahatóság az emberi méltóság intézményes védelme érdekében jogosult és köteles eljárni.

A Médiatanács ezen eljárások során nem egyéni jogsérelmekről dönt, hanem *„annak megállapítására jogosult, hogy a műsorszolgáltató az emberi jogok tiszteletben tartásával tevékenykedik-e, és az egyes műsorainak témája, jellege, nézőpontja nem sérti-e az emberi jogokban megjelenő alapvető értéket”*. [46/2007. (VI. 27.) AB határozat]

A 165/2011. (XII. 20.) AB határozat indokolása megállapítja, hogy a média *„rombolást tud végezni az emberi jogok, különösen az emberi méltóság tiszteletének kultúrájában”*, tehát e kultúra védelme lehet a mediaszabályozás célja. Ezt követően az indokolás leszögezi, hogy *„indokolt, hogy a hatóság – e jogok intézményes tartalmát érintő körben – (...) a közösség érdekében feléphessen a jogsértővel szemben”* [IV. 2. 2. 2. pont].

Ebből következően a Médiatanács kizárólag a demokratikus nyilvánosságot is hátrányosan érintő tartalmak esetén, a médiatartalmakat befogadó közönség védelme érdekében léphet fel. A közérdekű igényérvényesítés szintje nem függ a médiatartalommal érintett személyek számától. Egyetlen konkrét személyt ért sérelem is alkalmas lehet az emberi méltóság kultúrájának, értékének megsértésére, noha a Hatóság ilyen esetekben sem az egyén, hanem a közösség védelme érdekében jár el.

A vizsgált műsorszámban a Maksa Zoltánnal folytatott beszélgetés előtti vicc-rovatban egy mondat erejéig került szóba a szexuális erőszak kérdése. A humorista az ELTE gólyatáborában 2014 augusztusában történt tragikus eseményt felidézve a pár nélküli egyetemista lányok kapcsán jelentette ki egy „vicc” műfajú megszólalás keretében, hogy tömegesen (mintegy kétszázan) „megerőszkolásban reménykedve” várakoznak az ELTE Jogi Kar környékén. A Maksa Zoltán által felolvasott „vicces álhír” egy mondatban próbált viccet csinálni a párt kereső nők reményei és az erőszak teljesen logikátlan és ízléstelen összekapcsolásából. A műsorszám a továbbiakban – sem a vicc-rovatban, sem pedig a későbbiekben, a műsor érdemi részét kitevő beszélgetés során – nem foglalkozott a témával, a beszélgetés Maksa Zoltán képernyőre való visszatéréséről, 2014-ben elért szakmai sikereiről és aktuális terveiről szólt.

Az emberi méltósághoz való jog vélelmezett sérelmének vizsgálata során nem hagyható figyelmen kívül a sérelmezett médiatartalom értékelésénél, hogy a „vicc” felvázolt kép abszurd, fikciós jellege a nézők számára egyértelműen kiderült. A Maksa Zoltán szájából elhangzott álhír a valóságtól kifejezetten elrugaskodott, fiktív szituációt ismertetett. Kétségkívül felidézte az ELTE gólyatáborában történt erőszakot, de nem a konkrét eseten, és nem is általában véve a szexuális erőszakon viccelődött, inkább a magányos, kapcsolatban reménykedő nők kárára próbált nevetetni.

Az emberi méltóság megsértésének vizsgálata során (is) kiindulópont, hogy az adott médiatartalmat minden esetben annak tartalmi, kontextuális értelmezése alapján kell megítélni. A jogalkalmazás során az aktuális társadalmi, közéleti viszonyok és események – mint kívülálló körülmények – nem vehetők figyelembe, illetve nem értékelhetők. Ezen alapvetésből kiindulva a bejelentésekben említett – különböző nemzetközi felmérések által alátámasztott – magyarországi társadalmi viszonyok nem relevánsak a jogsértés megítélésénél.

A Médiatanács hatósági eljárása során azt jogosult és köteles vizsgálni, hogy az érintett műsorszámban a médiaszolgáltató tiszteletben tartotta-e az emberi méltósághoz való jogot, amely során nem hivatott egyes kijelentések – jelen esetben egy vicc – kapcsán ízlésbeli kérdésekről dönteni. Az emberi méltósághoz való jog sérelme önmagában nem alapozható arra a tényre, hogy a közzétett humor (illetve annak szánt tartalom) a társadalom széles körének nemtetszését váltja ki, vagy a közmegítélés alapján vicc tárgyává nem teendő kérdéssről, és ezáltal erkölcsileg kifogásolható magatartásról van szó.

Nem vitás, hogy egyeseket sérthetett a szexuális erőszak kérdésének ilyen formában, környezetben történt megjelenése, azonban a sajtószabadság aránytalan korlátozását eredményezné, amennyiben a Médiatanács egyéni sérelemérzetre alapozva korlátozná, „tabusítaná” egyes közlések közzétételét, különösen igaz lehet ez a nyilvánvalóan humornak szánt tartalmak esetében.

A Médiatanács az emberi méltóság tiszteletben tartására vonatkozó törvényi előírás érvényesülésének vizsgálata során elsődlegesen az adott műsorszám, médiatartalom témáját, üzenetét, nézőpontját értékeli (I. 46/2007. (VI. 27.) sz. AB határozat). Az eljárás tárgyát képező kijelentés kapcsán megállapítható, hogy az mindössze egyetlen mondat erejéig érintette a szexuális bűncselekmények, illetve azok bagatellizálásának kérdését. A műsorszám abban az esetben hordozott volna magában jogsértő „üzenetet, nézőpontot”, amennyiben például folyamatos, visszatérő jellegű viccelődés, bagatellizálás formájában foglalkozott volna a kérdéssel.

Éppen az a döntő különbség jelen eljárás keretei között vizsgált médiatartalom, és a Class FM adón 2014. szeptember 1-jén ugyanezen témában elhangzott, a Médiatanács 1132/2014. (XI. 25.) számú határozatában jogsértőnek ítélt beszélgetés között, hogy a jelenleg vizsgált közléshez terjedelménél fogva sem társítható mindaz az információ, ami megjelent a Class FM adó emberi méltóságot sértő adásában, mely több mint 40 percben foglalkozott vissza-visszatérően a nemi erőszakkal, a konkrét esetet és magát a jelenséget (a szexuális bántalmazást) is bagatellizálva, jelentőségét csorbítva, az elkövetett konkrét bűncselekményt jelentéktelen színben feltüntetve.

Mindebből pedig az is következhet, hogy akár egy vicc-rovatban elhangzottak is lehetnek alkalmak az emberi méltóság megsértésére, ha a közönség folyamatosan, visszatérő jelleggel olyan

tartalmakkal szembesül, amely azt az üzenetet közvetíti, hogy e jog nem egyenlő, nem általánosan érvényesülő, nem korlátozhatatlan. Hangsúlyozandó, hogy ez esetben sem ízlésbeli kérdésekre, a társadalmi értékítéletre alapozva állapítható meg az egyértelműen humornak szánt tartalmak jogsértő volta, hanem az emberi méltósághoz való jog feltétlen tiszteletének érvényesülése, avagy sérelme szempontjából.

Amennyiben a Médiatanács a konkrét esetben vizsgált mondat emberi méltóságot sértő voltát állapítaná meg, az azt jelentené, hogy ilyen témájú vicc közzétételére az elektronikus médiában nem kerülhetne sor. A műsorszám üzenetéből, kontextusából kiragadott mondat önálló értékelése pedig könnyen azt eredményezheti, hogy a Médiatanács az intézményvédelmi kötelezettségének ellátása helyett egyéni sérelemérzetre, illetve a társadalmi közmegítélésre, ízlésre, erkölcsre alapozva, az annak nem megfelelő kifejezések közzétételét tiltaná, aránytalanul korlátozva ezzel a szólásszabadságot.

Mindezek alapján a Médiatanács megállapította, hogy a műsor témája, jellege, nézőpontja nem sértette az emberi méltóság alapvető értékét. Noha a Médiatanács gyakorlatában van precedens a szexuális erőszakkal való viccelődés jogsértésként értékelésére, az eljárás tárgyát képező közlés – különös tekintettel arra a kontextusra, amelyben megjelent – nem sértette az emberi méltósághoz való jogot.

2. Az Mttv. 9. § (5) bekezdésének és 10. § (1) bekezdés c) pontjának megsértése

A vizsgált közlés egy humorista produkciójában hangzott el. A kijelentés durva élcelődés volt a magányos nőknél, de egyben egy konkrét esetre – az ELTE gólyatáborában történetekre – is utalt. A szereplő ily módon viccelődés tárgyává tett egy súlyos bűncselekményt, bagatellizálva ezzel nem csupán az álhírben megidézett történetet, hanem magát a jelenséget (a szexuális bántalmazást), illetve az áldozatokat ért traumát is. A médiaszolgáltatóknak minden esetben szem előtt kell tartaniuk, hogy a gyermekek fejlődésében meghatározó jelentőséget tulajdonítanak a serdülőkorban, miután erre az időszakra tehető a gyermek világméretű és értékrendszerének kialakulása. A szexuális erőszak kérdésének ilyen kontextusban való bemutatása érzékenyen érinthette a kamaszokat, akár frusztrációt is kelthetett a serdülő korosztály tagjaiban.

A nem egyenrangú, illetve érzelemmentes kapcsolati minta, illetve a szexuális bűncselekmények kérdésének említése negatívan befolyásolhatta a serdülők szexualitáshoz való hozzáállását. A serdülés időszakában ugyanis a fiatalok a párkapcsolatok kialakulásának, az első szexuális tapasztalatok megszerzésének időszakát élik, a szexualitáshoz való viszonyt még számos ellentmondás kíséri. Az egyes műsorszámok közzététele előtt és közben alkalmazható jelzésekre, illetve a minősítés közlésének módjára vonatkozó jogalkalmazási gyakorlat elvi szempontjait meghatározó médiatanácsi ajánlás (klasszifikációs ajánlás) kimondja, hogy „a gyermekeket a médiából a nemiségre vonatkozóan túl korán érő hatások a pszichoszexuális fejlődésüket kedvezőtlenül érinthetik.” Ebben az életkorban még kerülendő a bizonytalan, átvitt értelmű megfogalmazások, a negatív utalások. A téma megfelelő szintű feldolgozását kifejezetten megnehezítette, hogy a kiskorúak humor keretei között szembesültek az adott kérdéssel, amely a valós probléma helyes kezelését, megítélését szintén nem tette lehetővé.

Az identitásképzés időszakában felértékelte szerepe van a példaképeknek, melyek követendő mintául szolgálnak a legtöbb serdülő számára. Erre a törekvésre a közéletből ismert személyiségek is gyakran kínálnak fel modelleket, amelyeket a fiatalok még kritikátlanul fogadnak el, illetve csekély élettapasztalatuk miatt nehezen ítélik meg a közvetített magatartásmodell erkölcsi és társadalmi elfogadottságát. A közismert humoristával azonosulhattak a serdülők, így a párkapcsolathoz való – műsorbéli – attitűdje negatív modellként szolgálhatott.

A téma viccesnek szánt feldolgozása nem segítette, hanem – azáltal, hogy félreérthetővé tette – sokkal inkább megnehezítette a súlyos társadalmi problémát jelentő kérdés megfelelő szintű feldolgozását a védendő korosztály számára.

Az elhangzott mondat alkalmas volt a védett korcsoport személyiségfejlődésének kedvezőtlen befolyásolására. Az Mttv. 9. § (5) bekezdés alapján nem kizárólag az erőszakos és szexualitásra utaló tartalmakra kell tekintettel lenni az egyes műsorszámok korhatár-besorolása során, erre utal a törvényszövegben szereplő „különösen azáltal” kifejezés is. A szexuális bűncselekmények kérdésének humor keretei között történt megjelenítése a tizenhat éven aluliak fejlődésére károsan hathat, ezért közzétételére kizárólag IV. kategóriába sorolva, 21 óra után kerülhetett volna sor. (Megjegyzendő az is, hogy az említett korhatári kategóriába sorolásának megállapításához nem szükséges, hogy a médiatartalom ténylegesen kedvezőtlenül befolyásolja a kiskorúak fejlődését, ehhez elegendő a sérelem fennálltának lehetősége; erre utal a jogszabályszövegben szereplő „alkalmas” szó is.)

Ez esetben is hangsúlyozandó ugyanakkor, hogy a Médiatanács a kiskorúak védelmére vonatkozó előírások érvényesülésének vizsgálata során sem a vicc tartalmának általános társadalmi megítélése alapján értékelte az abban elhangzottakat, hanem annak fényében, hogy a szexuális erőszak kérdésével a kiskorúak értelmi képességeinek megfelelő keretek között szembesülnek-e.